

Cooperativismo e Eonomía Social, nº 28 (2005-2006), pp. 147-152

REGULAMENTO DA LEI DE COOPERATIVAS DE EUSKADI

Anxo TATO PLAZA

1.- Introducción.

Non resulta estrano que as Leis de cooperativas contén con regulamentos de desenvolvemento. Non obstante, estes regulamentos, ou ben desenvolven o réxime xurídico dos respectivos rexistros de cooperativas, ou ben atinxen exclusivamente á regulación dos distintos órganos e institucións vinculados co movemento cooperativo (Consellos autonómicos de cooperativismo, etc.). Ata o momento, sen embargo, as leis de cooperativas non soían contar con regulamentos de desenvolvemento específicos do propio texto legal. O primeiro paso neste senso acaba de producirse en Euskadi. En efecto, o 19 de abril de 2005 aprobouse o primeiro Regulamento da Lei de Cooperativas de Euskadi. Regulamento que, segundo se di na propia Exposición de Motivos, ven motivado pola puxanza do cooperativismo vasco e o elevado grao de influencia deste na economía vasca, circunstancias estas que obrigaban a un adecuado desenvolvemento dos principios recollidos na Lei autonómica.

O Regulamento obxecto da presente crónica, polo demais, desenvolve moitos dos aspectos do réxime xurídico das cooperativas establecido pola Lei de Cooperativas de Euskadi. Entre as materias afectadas polo Regulamento, baixo o noso punto de vista, destacan as seguintes: estatuto xurídico do socio, réxime económico da cooperativa, estrutura interna da cooperativa, modificacións estruturais, e clases de cooperativas.

2.- Estatuto xurídico do socio.

Son varios os aspectos do estatuto xurídico do socio que se ven afectados polo desenvolvemento regulamentario da Lei de Cooperativas de

Euskadi. Así, o Regulamento sistematiza nun artigo as modalidades e clases de socios, regula a posibilidade de plasmar nos Estatutos que o pago das cotas á Seguridade Social recaiga na propia cooperativa, establece a obriga de recoller no contrato do socio de duración determinada o dereito a incorporarse como socio definitivo, etc.

Pero, entre as medidas máis anotadoras que neste capítulo introduce o Regulamento figura, dende logo, a posibilidade de que os socios fagan efectiva a súa participación na cooperativa mediante a participación noutras entidades vinculadas co obxecto social daquela, sempre e cando esta participación teña carácter temporal e afecte a unha minoría dos socios da cooperativa. O art. 1 do Regulamento dispón a este respecto o seguinte: “a participación mínima ou compromiso dos socios nas actividades da cooperativa, esixible ó abeiro do artigo 13.1.g) da Lei, poderá facerse efectiva mediante a súa participación directa nas actividades da propia cooperativa ou ben, sempre que así se prevea nos Estatutos, noutras entidades coas que a cooperativa coopere ou participe e nas que esta teña un interese especial vinculado ó obxecto social. Os socios que participen nestas outras entidades terán carácter minoritario na cooperativa de orixe, salvo en situacións de crise empresarial por causas económicas, técnicas, organizativas ou de produción, ou de forza mayor”.

3.- Réxime económico da cooperativa.

No eido do réxime económico da cooperativa, o Regulamento, ante todo, concreta a composición do capital social, establecendo a este respecto que o capital social da cooperativa estará integrado polas seguintes partidas: achegas ó capital social, achegas financeiras subordinadas e partes sociais con voto nas cooperativas mixtas.

En relación coa primeira destas tres partidas (as achegas ó capital social) o Regulamento recolle tamén unha ampla regulación de dous dos aspectos máis polémicos e conflictivos do seu réxime xurídico: a súa actualización como consecuencia dos procesos de regularización de balances, e o seu reembolso. A actualización das achegas régulase no artigo 7 do Regulamento, que establece o seguinte: “1.- As achegas dos socios ó capital social da cooperativa, tanto as obrigatorias como as voluntarias, no seu caso, se actualizarán, no seu caso, na proporción que acorde a Asemblea Xeral, respetándose as previsións do artigo 61 da Lei. Estatutariamente se poderá establecer que o destino ó capital das plusvalías previsto no devandito artigo se materializará total ou parcialmente en achegas subordinadas financeiras; 2.- Os criterios de atribución entre os socios das

plusvalías resultantes da regularización de balance destinadas ó capital social deberán ser aprobados pola Asamblea Xeral e poderán relacionarse ben co saldo das achegas de capital de cada socio realmente desembolsado ou ben coa súa respectiva participación na actividade cooperativizada dende a última actualización practicada (...); 3.- Na actualización das achegas se tomará como data d devengo a do acordo de regularización de balance ou acordo de disposición das reservas de regularización adoptado pola Asamblea Xeral, tendo dereito á devandita actualización todos aqueles socios que o foran á data de devengo elidida, con independencia de que aqueles causen baixa como socios con posterioridade á devandita data. Unha vez que a conta de actualización sexa disponible, o citado dereito só poderá exercitarse dende a data do acordo de disposición adoptado pola Asamblea Xeral”.

No que atinxe ó reembolso das achegas, o Regulamento –como non podía ser doutro xeito- reconece este dereito do socio. Pero, ó propio tempo, fixa os prazos para o seu exercicio. Neste senso, establécese que o reembolso só poderá acordarse unha vez aprobadas as contas anuais do exercicio no que o socio causa a baixa. E, a estes efectos, obriga ós administradores a fixa-lo importe a reembolsar no prazo de tres meses dende a aprobación daquelas contas anuais.

Non obstante o anterior, o artigo 8 do Regulamento tamén contempla a posibilidade de que a cooperativa anticipe o reembolso das achegas, sen necesidade de esperar á aprobación das contas anuais correspondentes ó exercicio no que se causou baixa. Trataríase, iso sí, dun reembolso anticipado; e, polo tanto, as cantidades entregadas ó socio consideraríanse como un anticipo a conta abonado pola cooperativa ó socio.

Por último –e inda no eido do réxime económico da cooperativa- o Regulamento recolle unha ampla regulación dunha figura específica: as achegas financeiras subordinadas con consideración de capital social. Detalla tamén a participación dos traballadores asalariados nos resultados. E, en terceiro lugar, determina o destino dos fondos de reserva. Neste senso, e en relación coas reservas dispoñibles, o Regulamento prevé os seguintes destinos: capitalización ou monetarización a favor dos socios de xeito proporcional á actividade cooperativizada desenvolta por cada un deles; retribución das achegas ó capital social; incremento ou amelloramento dos fondos obligatorios; compensación total ou parcial de perdas; actualización de achegas; e, finalmente, outros fins distintos dos anteriores.

En fin, resulta especialmente significativa a regulación do destino do fondo de educación e promoción. Sen alterar os fins do fondo previstos pola Lei, o artigo 14 contempla a posibilidade de que, para o emprego deste fondo, a cooperativa colabore con entidades asociativas de cooperativas ou entidades doutro tipo, sempre e cando se cumpran os seguintes requisitos: a) que a entrega estea condicionada ó destino das cantidades correspondentes por parte da entidade colaboradora a finalidades incluídas entre os destinos legalmente previstos para o Fondo de Educación e Promoción; b) que as devanditas finalidades sexan coherentes coas finalidades estatutarias da entidade colaboradora que canaliza os recursos.

4.- Órganos sociais.

No capítulo terceiro do Regulamento, desenvólvense tamén certos aspectos do réxime xurídico dos órganos sociais. En particular, establécese o réxime aplicable á adopción de acordos no Consello Rector, e detállanse tamén as funcións da Comisión de Vixiancia en cooperativas con auditoría de contas externa.

No primeiro destes dous aspectos, o artigo 19 do Regulamento establece que os acordos se adoptarán por máis da metade dos votos dos administradores asistentes, sen computar as abstencións. E, precisamente, para facilita-la asistencia dos membros do Consello Rector, o mesmo precepto permite a participación destes a través de videoconferencia ou outro sistema similar que permita a comunicación bidireccional e simultánea da imaxe e do son e a interacción visual, auditiva e verbal.

Como adiantábam, o Regulamento tamén detalla as funcións da Comisión de Vixiancia en cooperativas sometidas a auditoría externa. A este respecto, o art. 21 establece o seguinte: “1.- A Comisión de Vixiancia, cando a cooperativa estea obrigada a auditar os seus estados financeiros, poderá, se o considerasen convinte os seus integrantes, examina-los diferentes soportes contables e, no seu caso, poderán emitir un informe sobre os mesmos, se ben este informe non terá carácter preceptivo para a aprobación das contas anuais auditadas da cooperativa; 2.- Así mesmo, a Comisión de Vixiancia, inda cando se auditen as contas anuais, poderá emitir un informe sobre a proposta de distribución de excedentes ou de imputación de perdas; 3.- Nos dous supostos descritos nos párrafos precedentes, a Comisión de Vixiancia deberá comunicar ós administradores a súa intención de presentar un informe non preceptivo sobre as contas anuais da cooperativa e sobre a proposta de distribución de excedentes ou de imputación de perdas para que o mesmo poida examinarse polos socios

no mesmo momento en que se publique a convocatoria da Asamblea Xeral”.

5.- Modificacións estruturais.

Tamén incide o Regulamento nas modificacións estruturais da cooperativa. Así, o Regulamento establece as condicións da preceptiva homologación –por parte do Consello Superior de Cooperativas de Euskadi- dos acordos de transformación dunha cooperativa en sociedade civil ou mercantil. Prevese, neste senso, que o Consello deberá comprobar que realmente concurren causas de necesidade empresariais que conleven solucións societarias inviables no sistema xurídico cooperativo. E, entre estas causas, e a título enunciativo, o Regulamento enumera as seguintes: a necesidade acreditada de financiación allea na cooperativa que implique o control da sociedade en función de capitais, os procesos de internacionalización debidamente acreditados que impliquen un intercambio accionarial baixo fórmulas mercantís, a realización de actividades sociais baixo a cobertura xurídica dunha cooperativa que nunca supuxeran o desenvolvemento dunha empresa, e a diminución definitiva do número mínimo de socios esixido pola Lei, ou cando se acredite a viabilidade do negocio ou da actividade con dous ou un socio baixo outra configuración xurídica.

Tamén recolle o Regulamento, por outra banda, unha detallada regulación dos grupos cooperativos. De especial interese resulta, a estes efectos, a distinción –que traza o propio Regulamento- entre grupos cooperativos por integración e grupos cooperativos por colaboración. Afirmarase a existencia dun grupo pertencente á primeira destas dúas clases cando concurren os seguintes requisitos: a) Que o grupo cooperativo no seu conxunto dispoña dunha dirección xeral común; b) Que o nivel de centralización efectiva das facultades de xestión económica permita entender que, a pesar do mantemento das entidades jurídicamente diferenciadas, atopámonos ante unha verdadeira unidade económica. Polo demais, presumirase a existencia desta unidade económica nos seguintes casos: a) Cando existan relacións de feito comerciais, financeiras ou patrimoniais que supoñan unha dependencia efectiva dalgunha das entidades do grupo; b) Cando exista un acordo de responsabilidade solidaria fronte ó exterior por operacións que realicen directamente con terceiros as sociedades cooperativas integradas no grupo sempre que teñan carácter de permanencia e que se trate de operacións necesarias e non auxiliares para a realización da súa actividade empresarial; c) Cando existan compromisos de aportación periódica de recursos calculados en

función da conta de resultados da respectiva cooperativa, cando as contías a achegar superen o cenconta por cento dos excedentes netos previos de cada cooperativa; d) Cando existan, entre dúas ou máis sociedades do grupo cooperativo, relacións que cumpran os requisitos que xeneran a obriga de consolidar contas.

6.- Clases de cooperativas.

En fin, dúas son as clases de cooperativas ás que o Regulamento presta tamén unha atención especial: as cooperativas mixtas e as cooperativas integrais. Así, establécese a obriga para as cooperativas mixtas de ubicarse dentro dalgunha das clases legalmente establecidas. E o Regulamento, por outra banda, ofrece a seguinte definición das cooperativas integrais: “aquelas que cumplan as finalidades propias de diferentes clases de cooperativas nunha mesma sociedade e nas que cada clase de socios dispoña, como mínimo, do dez por cento dos votos na Asamblea Xeral”.